

تأثیر احساس امنیت اجتماعی بر سرمایه و نشاط اجتماعی

رضا سپهوند^۱، سلیمان جعفری^{۲*}

۱. دانشیار، دانشکده علوم اقتصادی و اداری، دانشگاه لرستان، لرستان، ایران
۲. کارشناس ارشد، دانشکده علوم اقتصادی و اداری، دانشگاه لرستان، لرستان، ایران
(تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۱۲/۰۲؛ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۰۳/۲۸)

چکیده

هدف پژوهش حاضر، بررسی تأثیر احساس امنیت اجتماعی بر سرمایه و نشاط اجتماعی است. این پژوهش به لحاظ هدف، کاربردی و به لحاظ شیوه اجرای پژوهش در زمره تحقیقات توصیفی-همبستگی است. جامعه آماری پژوهش جوانان ۱۸ تا ۲۹ ساله خرم‌آباد است که براساس فرمول کوکران ۳۸۴ نفر از آن‌ها به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه استاندارد بود که روایی آن با به‌کارگیری روش اعتبار محتوا و پایایی آن‌ها با محاسبه آلفای کرونباخ تأیید شد. در این پژوهش برای بررسی و آزمون فرضیه‌ها رویکرد مدل‌سازی معادلات ساختاری و نرم‌افزار AMOS18 به‌کار گرفته شد. نتایج پژوهش حاکی از آن است که در سطح اطمینان ۹۵ درصد احساس امنیت اجتماعی تأثیر مثبت و معناداری بر سرمایه و نشاط اجتماعی جوانان خرم‌آباد می‌گذارد. از طرف دیگر، یافته‌های پژوهش نشان داد سرمایه اجتماعی تأثیر مثبت و معناداری بر نشاط اجتماعی جوانان خرم‌آباد دارد.

کلیدواژگان

احساس امنیت اجتماعی، سرمایه اجتماعی، نشاط اجتماعی.

---

* نویسنده مسئول، رایانامه: soleimanjafari93@gmail.com

مقدمه

نیاز به امنیت، یکی از نیازهای اصلی انسان است. افرادی مانند مازلو^۱، هرزبرگ^۲ و کارن هورنای^۳، بعد از نیازهای زیستی، نیاز به امنیت در جوامع انسانی را در اولویت قرار داده‌اند (سفیری، ۱۳۸۷، ص ۱۴۴). در همه دوران حیات بشری بر پهنه هستی، امنیت از عناصر اصلی نیازهای انسانی محسوب شده و در دوران مدرن اهمیت آن تا اندازه‌ای افزایش یافته است که به تعبیر برخی، کارویژه بی‌بدیل حکومت‌ها در جامعه مدرن امروزی و عصر مدرنیته، ایجاد و حفظ امنیت در معنای وسیع آن است (Vvchtyty, 2000, p.254). بر این اساس می‌توان اظهار کرد که امنیت پیش‌زمینه یک اجتماع سالم و بستر ساز توسعه جوامع انسانی است و سعادت یک اجتماع در گرو حفظ و بقای امنیت ناشی از آن است (کامران و شعاع برآبادی، ۱۳۸۹، ص ۳۰).

امنیت اجتماعی^۴ به عنوان یکی از شاخص‌های عمده امنیت، جزء نیازهای اساسی انسان است که به خصوص در تأمین بهداشت اجتماعی و روانی، و کاهش آسیب‌های اجتماعی و روانی، همچنین، در گسترش سلامت اجتماعی و روانی اهمیت بسیار دارد. بنابراین، آرامش، رفاه، رشد، شکوفایی انسان، بروز استعدادها و خلاقیت‌ها و نیل به همه کمالات انسان در سایه امنیت، از جمله امنیت اجتماعی حاصل خواهد شد. در حقیقت، امنیت اجتماعی موقعیتی است که در آن با یک رشته خطرهای خاص مقابله می‌شود یا این خطرات را به حداقل می‌رساند (گیدنز^۵، ۱۳۷۷، ص ۹۶). ذیل مفهوم امنیت اجتماعی و واکاوی ابعاد مختلف آن از «احساس امنیت اجتماعی»، برای فهم و تبیین ابعاد ذهنی و درونی امنیت اجتماعی مطرح است. احساس امنیت اجتماعی از جمله مباحثی است که در سال‌های اخیر مورد توجه محافل علمی و پژوهشی قرار گرفته و دلیل آن هم نقش شایان توجه مقوله امنیت اجتماعی و از آن مهم‌تر احساس امنیت اجتماعی در تهدیدها یا

-
1. Maslow
  2. Herzberg
  3. Karen Horney
  4. Social security
  5. Gidens

تقویت زیرساخت‌های پیشرفت یک اجتماع است (حسینی، ۱۳۸۶، ص ۷). احساس امنیت اجتماعی به معنای فقدان هراس از تهدید شدن یا به مخاطره افتادن ویژگی‌های اساسی و ارزش‌های انسانی، و نبود ترس از تهدید حقوق و آزادی‌های مشروع تعریف شده است (نبوی و همکاران، ۱۳۸۷، ص ۱۷). این مفهوم در سطح فردی و در حوزه روان‌شناسی و نیز در سطح جمعی و در حوزه جامعه‌شناسی قرار دارد. این احساس ناشی از تجربه‌های مستقیم و غیرمستقیم، عینی و اکتسابی افراد از شرایط و اوضاع محیط پیرامونی است. از یک سو، احساس امنیت اجتماعی حالتی روانی است و جنبه ذهنی دارد و از سوی دیگر، برآیند و تولید اجتماعی است (نهادهای اجتماعی در شکل‌گیری آن نقش دارند). از این رو، نظریه‌های «روان‌شناسی اجتماعی» در تبیین امنیت، به‌ویژه احساس امنیت به جایگاه فرد و ادراک، تعبیر و تفسیر او از وضعیت اجتماعی توجه خاصی کرده و زمینه و بستر امنیت را در قضاوت‌های افراد جست‌وجو می‌کند (بیات، ۱۳۸۸، ص ۴۳). یکی از اصلی‌ترین مؤلفه‌هایی که احساس امنیت اجتماعی باعث بهبود و ارتقای آن می‌شود و جامعه را سالم، آرام و مطلوب می‌کند، نشاط اجتماعی است (کمپ^۱، ۱۳۷۳، ص ۶۶). نشاط اجتماعی را می‌توان احساسی خاص در نظر گرفت که فرد هنگام رسیدن به خواسته‌ها و اهداف خود بدان دست می‌یابد. در واقع، نشاط اجتماعی ناشی از رضایت از زندگی و موفقیت فردی و گروهی و رسیدن به آرزوها است. نشاط اجتماعی هر جامعه‌ای موتور محرکه آن است. تأثیر نشاط اجتماعی چنان است که جامعه‌شناسان سال‌هاست درباره آن صحبت می‌کنند و ذهن آن‌ها را به خود مشغول کرده است (Dickey, 1999, p.106). در سند چشم‌انداز بیست‌ساله جمهوری اسلامی ایران نیز، با درک اهمیت این موضوع، بر لزوم توجه به نیروی انسانی سالم و فراهم کردن زمینه‌های رشد و تعالی استعدادها و انسانی و پرورش‌های سالم، کارا، متعهد و بانشاط تأکید شده است (هزارجریبی و صفری شالی، ۱۳۹۱، ص ۲۰۵). بنابراین، احساس امنیت اجتماعی در تأمین بهداشت اجتماعی و روانی، کاهش آسیب‌های اجتماعی و روانی، همچنین در گسترش سلامت و نشاط اجتماعی جامعه اهمیت بسیاری دارد

---

1. Camp

(Webb & Wills, 2012, p.351). نتایج تحقیقات متعدد نشان می‌دهد، افرادی که احساس امنیت اجتماعی بیشتری می‌کنند، آسان‌تر تصمیم می‌گیرند، نشاط اجتماعی بالایی دارند و نسبت به کسانی که با آن‌ها زندگی می‌کنند، بیشتر اظهار رضایت می‌کنند (Myers, 2000, p.61). از سوی دیگر، سرمایه اجتماعی یکی از مؤلفه‌هایی است که احساس امنیت اجتماعی تأثیری اساسی بر آن می‌گذارد. سرمایه اجتماعی که زمینه‌ساز تعاون و همکاری، اعتماد و مشارکت فعال در زندگی اجتماعی است و در بستری از روابط متقابل اجتماعی شکل می‌گیرد، می‌تواند نشأت‌گرفته از احساس آرامش و امنیت اجتماعی در جامعه باشد (Lindstrom, 2003, p.1116). سرمایه اجتماعی سازوکاری است که از طریق روابط و پیوستگی‌های اجتماعی، امکان دسترسی به منابع را موجب می‌شود. در نتیجه حجم سرمایه اجتماعی مورد تملک یک فرد به اندازه شبکه پیوندهایی بستگی دارد که او می‌تواند به شیوه‌ای مؤثر بسیج کند و نیز وابسته به حجم سرمایه‌های اقتصادی، فرهنگی و نمادین در اختیار کسانی است که وی با آنان مرتبط است (بورديو^۱، ۱۳۸۴، ص ۱۴۸). به عبارت دیگر، سرمایه اجتماعی را در حکم ملات و سیمانی دانسته‌اند که اجزا و بخش‌های مختلف جامعه را به یکدیگر پیوند می‌دهد یا آن را، به مثابه روغنی دانسته‌اند که موجب روانی گردش امور اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی یک جامعه می‌شود و فقدان آن حیات اجتماعی را سخت، شکننده، کم‌دوام و پرهزینه خواهد کرد (غفاری، ۱۳۹۰، ص ۳۷۱).

نیروی انتظامی، یکی از نهادهایی است که در نظم‌بخشیدن به امور داخلی می‌تواند نقش مهمی ایفا کند. اهمیت کار نیروی انتظامی به اندازه اهمیت اصل امنیت است. امنیت، پایه دوام و بقای یک جامعه است و یکی از پایه‌های امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران، تأمین امنیت اجتماعی است که بر عهده نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران نهاده شده است. اگرچه بروز آسیب‌ها و ناهنجاری‌ها در جوامع مختلف، تا حدی طبیعی است، ذات زندگی اجتماعی بشر همواره با کمبودها، نارسایی‌ها و اختلال‌هایی مواجه است که بروز ناهنجاری‌ها را ناگزیر می‌کند. بنابراین، نهادی که وظیفه مواجهه

---

1. Bourdieu

با اختلال‌ها و معضلات را در جامعه بر عهده دارد، نیروی انتظامی است. بهبود مستمر عملکرد نیروی انتظامی در سایه توجه به سرمایه اجتماعی و نشاط اجتماعی جوانان، نیرویی عظیم و هم‌افزا ایجاد می‌کند که این نیروها می‌تواند پشتیبان برنامه رشد و توسعه و ایجاد فرصت‌های تعالی یک کشور شود. بنابراین، پرداختن به این مسئله در خرم‌آباد از موضوعات بااهمیت است که خود بسترساز پیشرفت‌های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی است. با توجه به مطالب یادشده، این پژوهش تلاش می‌کند تأثیر احساس امنیت اجتماعی بر سرمایه و نشاط اجتماعی را بررسی کند. بر این اساس، پرسش اصلی پژوهش حاضر این است آیا احساس امنیت اجتماعی بر سرمایه و نشاط اجتماعی جوانان خرم‌آباد تأثیر می‌گذارد؟

مبانی نظری پژوهش

احساس امنیت اجتماعی

در گذشته متفکران اجتماعی به موضوع امنیت اجتماعی توجه زیادی داشتند، اما امروزه مفهوم احساس امنیت به عنوان مفهومی جدید در جامعه‌شناسی قد برافراشته است. این رویداد پس از جنگ جهانی دوم به وقوع پیوست. به واسطه تغییر و تحولاتی پس از جنگ جهانی دوم در جوامع، مشخص شد بعد ذهنی امنیت (احساس امنیت)، اهمیت انکارنشده‌ای یافته است، زیرا این احساس ناشی از تجربه‌های عینی و اکتسابی افراد از شرایط و اوضاع پیرامونی است و فقط به شاخص‌های امنیت تقلیل‌ناشدنی است (بیات، ۱۳۸۸، ص ۳۲). اکثر صاحب‌نظران برآنند که امنیت، مفهومی بیرونی و عینی و احساس امنیت مفهومی درونی و ذهنی است. امنیت یعنی فقدان عوامل تهدیدکننده فرد؛ و احساس امنیت به معنای نبود احساس درونی ناامنی است. در این زمینه می‌توان گفت احساس امنیت می‌تواند با امنیت واقعی تناسب داشته یا نداشته باشد. یعنی در شرایطی که امنیت عینی وجود نداشته باشد، فرد می‌تواند احساس امنیت داشته باشد. یا اینکه عوامل ایجادکننده امنیت واقعاً وجود داشته اما فرد احساس امنیت نداشته باشد (احمدی و اسمعیلی، ۱۳۸۹، ص ۱۷۰). در تعریف دیگر احساس امنیت اجتماعی عبارت است از نوعی ذهنیت و جهت‌گیری روانی مثبت (رضایت‌بخش، قانع‌کننده و آرام‌بخش) شهروندان، نسبت به عدم

تأثیرگذاری حضور و بروز رویدادها و وقایع ضدامنیتی (تهدیدها) در شرایط فعلی و آتی (پورمؤذن، ۱۳۸۳، ص ۱۰۹). احساس امنیت اجتماعی را حالت فراغت همگانی از ترس و اضطراب، مصونیت جان، مال، آبرو، ناموس و شغل شهروندان از هرگونه تهدید و تعرض نیز تعریف کرده‌اند (گروسی و همکاران، ۱۳۸۶، ص ۳۰). به دیگر سخن، احساس امنیت اجتماعی پدیده روان‌شناختی - اجتماعی است که ابعاد گوناگون دارد. این احساس ناشی از تجربه‌های مستقیم و غیرمستقیم افراد از شرایط و اوضاع محیط پیرامونی است و افراد مختلف به صورت‌های گوناگون آن را تجربه می‌کنند (تاجران، ۱۳۸۸، ص ۵۶۴).

در پژوهش حاضر به‌منظور تشریح متغیر احساس امنیت اجتماعی مدل دلاور (۱۳۸۴) به‌کار گرفته شد. براساس این مدل امنیت اجتماعی پنج بعد شامل احساس امنیت جانی، احساس امنیت مالی، احساس امنیت اخلاقی، احساس امنیت عاطفی و احساس امنیت شغلی دارد (دلاور، ۱۳۸۴، ص ۴۶). احساس امنیت جانی یعنی تضمین جسم و جان افراد در مقابل خطرات و آسیب‌هایی که مانع ادامه حیات آنان شود. احساس امنیت مالی نیز به‌معنای تضمین دارایی‌های خانواده از سرقت و دزدی، و اطمینان خاطری که از تأمین نیازهای مادی و مالی خانواده حاصل می‌شود. احساس امنیت اخلاقی عبارت است از تضمین اصول و الگوهای اخلاقی در روابط و مناسبات افراد مانند اعتماد، صداقت، حسن نیت، سعه صدر، خیرخواهی و غیره. در این تحقیق، احساس امنیت عاطفی نیز بیان‌کننده اطمینان از آن است که دیگران ما را دوست دارند و بود یا نبودمان برایشان اهمیت دارد، دردها و مصائب ما آنان را نیز دچار اندوه و غم می‌کند و مسائلی از این قبیل که در جهان احساس و عاطفه قرار می‌گیرند. آخرین بعد احساس امنیت شغلی است. احساس امنیت شغلی صرفاً شامل شرایط و اوضاع و احوالی نیست که افراد نگران از دست دادن شغل خود نباشند، بلکه باید چشم‌انداز شغلی افراد در روند پیشرفت و ترقی قرار داشته باشد. یعنی افراد ضمن کار و انجام دادن وظیفه و دریافت حقوق و مزد، از امکانات لازم برای بهبود شرایط و پرورش خویش برخوردار باشند. در این تحقیق، امنیت شغلی توسط شاخص‌های نظیر اعمال نظر در کار بدون هراس از دست دادن شغل، امید به بهتر شدن وضعیت مالی خود و خانواده در آینده و جز آن بررسی می‌شود (دلاور، ۱۳۸۴، ص ۴۷).

نشاط اجتماعی

احساس نشاط به احساس مثبت فرد و رضایت خاطر او از زندگی مربوط می‌شود (Carr, 2003, p.79). لیوبومیرسکی^۱ و همکاران (۲۰۰۵) بیان می‌کنند فرد با نشاط کسی است که به‌طور مکرر احساس مثبت، مانند شادی، علاقه و افتخار را تجربه کرده و غم، اضطراب و خشم را به‌ندرت احساس کند (مهدی‌زاده و زارع، ۱۳۹۲، ص ۴۲۳). نشاط، خود در اجتماع ریشه دارد، به‌طوری که افزایش نشاط مردم را می‌توان یک شاخص نهایی از یک جامعه خوب در نظر گرفت. بنابراین، نشاط موضوعی جامعه‌شناختی است (Kim, 2011, p.216).

گلاتزر (۲۰۰۰) نشاط اجتماعی را ارزیابی رویدادهای زندگی و رضایت از رخدادهای متفاوت آن تعبیر می‌کند. ولسچ^۲ (۲۰۰۳) نیز درجه رضایت فرد از قضاوت خود درباره کیفیت کلی زندگی را نشاط اجتماعی تعریف می‌کند (ربانی و همکاران، ۱۳۸۶، ص ۶۷). از نظر وینهوون^۳ نشاط اجتماعی به درجه یا میزانی اطلاق می‌شود که شخص به‌وسیله آن درباره مطلوب بودن کیفیت کلی زندگی خود قضاوت می‌کند. به عبارت دیگر، نشاط اجتماعی عبارت است از اینکه فرد به چه یزان زندگی خود را دوست دارد (موسوی، ۱۳۹۲، ص ۱۴۴). نشاط اجتماعی یک وضعیت روانی مثبت و توأم با خشنودی و رضایت‌مندی است. به عبارتی، نشاط را می‌توان رضایت‌مندی اجتماعی، روانی و جسمانی، یا رضایت‌مندی از جریان زندگی تعریف کرد (ربانی و همکاران، ۱۳۸۶، ص ۵۲). آچدا و همکاران نیز نشاط اجتماعی را شاخصی برای ارزیابی کلی کیفیت زندگی یک نفر توسط خود او (بهریستی ذهنی) می‌دانند (آیزنک^۴، ۱۳۸۵، ص ۱۲۶). نشاط اجتماعی، چگونگی داوری فرد درباره نحوه گذران زندگی است، این نوع داوری متأثر از ادراک شخصی فرد و تجربه احساس و عواطف مثبت است که بر سبک تبیین، قضاوت و تصمیم‌گیری او اثر می‌گذارد. عواملی که نشاط اجتماعی را به‌وجود می‌آورند، شامل احساس رضایت‌مندی از زندگی و فقدان عواطف

1. Lyubomirsky

2. Vlsch

3. Vynhvvn

4. Eysenck

منفی مانند افسردگی و لذت بردن از وقایع است و یکی از علل تأثیرگذار در برقراری اصول بهداشت روانی و خوشبختی است و بر فضای شناختی و رشد آن اثر می‌گذارد. نشاط یکی از ابعاد اصلی تجربه است و معمولاً در پی ایجاد پاسخ‌های مطلوب کارکرد مناسبی به جای می‌گذارند (Seligman, 2002, p.30). در پژوهش حاضر برای تشریح متغیر نشاط اجتماعی مدل داینر و ساه^۱ (۱۹۹۷) به کار گرفته شد. براساس این مدل نشاط اجتماعی سه بعد هیجانی (عاطفی)، شناختی و اجتماعی دارد. بعد هیجانی (عاطفی) نشاط اجتماعی، در حقیقت، خلق و خویهای مثبت و خوشایند افراد را شامل می‌شود. از طرف دیگر، بعد شناختی نوعی تفکر و پردازش اطلاعات را دربرمی‌گیرد و به ارزیابی مثبت افراد از زندگی منجر می‌شود. آخرین بعد نشاط اجتماعی بعد اجتماعی است. بعد اجتماعی بیان‌کننده گسترش روابط اجتماعی فرد با دیگران و به دنبال آن افزایش حمایت اجتماعی است، این جزء از نشاط گرایش‌ها و تمایل‌های فرد نسبت به اجتماع، مانند علاقه به انسان‌های دیگر و تأثیرگذاری مثبت بر آن‌ها را شامل می‌شود (ربانی و همکاران، ۱۳۸۶، ص ۴۹).

سرمایه اجتماعی

سرمایه اجتماعی مجموعه‌ای از منابع و ذخایر ارزشمندی است که به‌طور بالقوه در روابط اجتماعی گروه‌ها و جامعه وجود دارد. برخی از این ذخایر که گاه از آن‌ها به‌عنوان ارزش‌های اجتماعی نیز یاد می‌شود، عبارت‌اند از صداقت، سلامت نفس، اعتماد، همبستگی و فداکاری. سرمایه اجتماعی از طریق این منابع کار افراد را در سطوح مختلف خرد، میانی و کلان جامعه آسان، سریع و کم‌هزینه و مطمئن می‌کند و بدین وسیله آنان را در رسیدن به اهداف مشترک اجتماعی کمک می‌کند (Bhandari, 2014, p.317). مفهوم فعلی اصطلاح سرمایه اجتماعی ابتدا، در مطالعات جاکوبز^۲ (۱۹۶۵) شکل گرفت. از نظر او، سرمایه اجتماعی برای بقا و روابط اجتماعی ضروری است. زیرا در گذر زمان، شبکه وسیع ارتباطات را توسعه می‌دهد و چنین شبکه‌ای، مبنایی برای اعتماد، همکاری و

1. Diener & Suh

2. Jacobs

کنش‌های جمعی در اجتماعات شهری فراهم می‌کند. از نظر پاتمن مفهوم سرمایه اجتماعی، بیان‌کننده این واقعیت است که اطرافیان فرد از قبیل خانواده، دوستان، همکاران و آشنایان، دارایی مهمی را تشکیل می‌دهند که در مواقع بحرانی قابل اتکا و اعتمادند. از این رو، اجتماعات متشکل از این افراد نیز هنگام مواجهه با فقر و مشکلات، آسیب‌پذیری کمتر و برای بهره‌مندی از فرصت‌های جدید، موضع محکم‌تری دارند و فقدان این پیوندهای اجتماعی می‌تواند تأثیر معکوس بگذارد (Patman, 2006, p.198). سرمایه اجتماعی، ثروت و دارایی نهفته‌ای است که از آمادگی روحی و روانی افراد یک جامعه برای صرف‌نظرکردن از منافع شخصی و درگیرشدن در عمل جمعی پدید می‌آید (کتابی و همکاران، ۱۳۸۳، ص ۱۸۸).

سرمایه اجتماعی نیز عامل تضمین‌کننده حیات اجتماعی مردم یک جامعه بوده و در ارتباط با عملکرد و روابطی که در خانواده حاکم است. سرمایه اجتماعی، مجموعه‌ی هنجارهای موجود در سیستم اجتماعی است که موجب ارتقای سطح همکاری‌های آن جامعه و پایین‌آمدن سطح هزینه‌های تبادلات و ارتباطات می‌شود. براساس این تعریف، مفاهیمی نظیر جامعه مدنی و نهادهای اجتماعی نیز ارتباط مفهومی نزدیک با سرمایه اجتماعی می‌یابند (Nasrolahi & Jalilvand, 2014, p.216). سرمایه اجتماعی مشخصه‌ای است که توانایی سازمان‌دهی جمعی مشارکتی و داوطلبانه برای حل مشکلات گروهی یا عمومی را به حداکثر می‌رساند. در شرایطی که سرمایه اجتماعی، یعنی توانایی استفاده جمعی توأم با همکاری از منابع برای اهداف عمومی وجود نداشته باشد، بعید است فقط سرمایه مالی و افزایش سرمایه انسانی بتواند نتایج مثبتی را به دنبال داشته باشد (تاجبخش، ۱۳۸۴، ص ۱۰). در پژوهش حاضر به‌منظور تشریح متغیر سرمایه اجتماعی مدل (۱۹۸۸) به‌کار گرفته شد. براساس این مدل، سرمایه اجتماعی سه بعد دارد: ساختاری، ارتباطی و شناختی (Nahapiet & Ghoshal, 1988, p.251). بعد ساختاری پیوندهای ساختاری، فعالیت‌ها و نحوه سازماندهی کار گروهی در جامعه را شامل می‌شود. از طرف دیگر، بعد ارتباطی به تعاملات و ارتباط اعضا درون و بیرون گروه اشاره می‌کند. در این بعد شاخص‌های نظیر اعتماد و ارتباط متقابل مطرح است. بعد دیگر سرمایه اجتماعی بعد شناختی است. بعد شناختی در رابطه با مشارکت، اعتماد، نگرش‌ها و تعهدات موجود در مجموعه بوده و محور آن شناخت است که با به‌کارگیری زبان

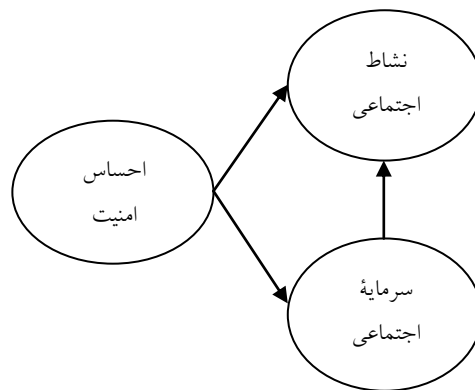
مشترک، بینش مشترکی از اهداف و ارزش‌ها را برای اعضای شبکه فراهم می‌کند (Nahapiet & Ghoshal, 1988, p.251).

پیشینه پژوهش

ابراهیمی و بنی‌فاطمه (۱۳۹۳) در پژوهشی با عنوان «بررسی رابطه بین میزان احساس امنیت اجتماعی و میزان نشاط اجتماعی در بین کارکنان استانداری آذربایجان شرقی» به این نتیجه رسیدند که بین میزان احساس امنیت اجتماعی و مؤلفه‌های آن، و میزان نشاط اجتماعی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. غفاری و شیرعلی (۱۳۹۵) در پژوهشی با عنوان «بررسی وضعیت نشاط اجتماعی در بین شهروندان و رابطه آن با احساس امنیت اجتماعی» به این نتایج دست یافتند که رابطه مثبت و معناداری بین نشاط اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی است. ذاکری هامانه و همکاران (۱۳۹۱) در پژوهشی که با عنوان «بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و میزان احساس امنیت اجتماعی» در شهر یزد انجام دادند، به این نتیجه رسیدند که بین سرمایه اجتماعی و ابعاد سه‌گانه آن با احساس امنیت اجتماعی رابطه مستقیم و معنادار وجود دارد. پژوهش دیگری که در زمینه احساس امنیت و سرمایه اجتماعی انجام گرفته است، پژوهش رضادوست و فاضلی (۱۳۹۱) است. آن‌ها در پژوهش خود احساس امنیت و نشاط اجتماعی در بین شهروندان استان خوزستان بررسی کردند و به این نتیجه رسیدند که احساس امنیت با میزان نشاط اجتماعی رابطه مثبت و معناداری دارد. نادری و همکاران (۱۳۸۹) در تحقیقی رابطه احساس امنیت اجتماعی و سرمایه اجتماعی در شهر اردبیل را بررسی کردند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان داد بین احساس امنیت اجتماعی و ابعاد آن با سرمایه اجتماعی رابطه معنادار و مستقیمی وجود دارد. سلامتی و ابراهیم‌پور (۱۳۹۵) در پژوهشی که با عنوان «بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و فرهنگی با میزان نشاط اجتماعی» در بین کودکان و نوجوانان انجام دادند، به این نتیجه رسیدند که بین سرمایه اجتماعی و فرهنگی با نشاط اجتماعی کودکان و نوجوانان ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد.

مدل مفهومی و فرضیه‌های پژوهش

به‌منظور روشن‌شدن ارتباط متغیرها با یکدیگر، مدل مفهومی پژوهش در شکل ۱ نشان داده شده است.

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

فرضیه‌های پژوهش

با توجه به مدل مفهومی پژوهش، فرضیه‌های پژوهشی به شرح زیر تدوین شد.

فرضیه اول: احساس امنیت اجتماعی بر نشاط اجتماعی تأثیر مثبت و معناداری می‌گذارد.

فرضیه دوم: احساس امنیت اجتماعی بر سرمایه اجتماعی تأثیر مثبت و معناداری می‌گذارد.

فرضیه سوم: سرمایه اجتماعی بر نشاط اجتماعی تأثیر مثبت و معناداری می‌گذارد.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی، و به لحاظ روش، توصیفی از نوع همبستگی است. در پژوهش حاضر برای جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه‌های استاندارد به‌کار گرفته شد. برای سنجش متغیر احساس امنیت اجتماعی پرسشنامه دلاور (۱۳۸۴)، و برای سنجش متغیر نشاط اجتماعی، پرسشنامه آکسفورد (OHI) که توسط آراگیل و لو (۱۹۸۹) مطرح شده است، به‌کار گرفته شد.

همچنین، برای سنجش متغیر سرمایه اجتماعی پرسشنامه اونیکس و بولن (۲۰۰۰) به کار گرفته شد. روایی پرسشنامه‌ها از طریق روش اعتبار محتوا، و پایایی و همبستگی درونی داده‌ها با به کارگیری روش آلفای کرونباخ تأیید شد. همان‌طور که در جدول ۱ مشاهده می‌شود با توجه به اینکه ضرایب آلفای بالاتر از ۰/۷ قابل قبول است، می‌توان پایایی پرسشنامه یادشده را مناسب ارزیابی کرد. در این پژوهش برای آزمون فرضیه‌ها و بررسی مدل مفهومی تحقیق، رویکرد مدل‌سازی معادلات ساختاری و نرم‌افزار AMOS18 به کار گرفته شد. جامعه آماری این پژوهش جوانان ۱۸-۲۹ سال خرم‌آباد است که با به کارگیری فرمول کوکران ۳۸۴ نفر از آن‌ها به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شد. نحوه انتخاب نمونه بدین صورت است که در مرحله اول خرم‌آباد به سه منطقه تقسیم شد. در مرحله دوم از هر منطقه چند محله به‌طور تصادفی انتخاب شده و در نهایت، در مرحله بعد از هر محله چند بلوک انتخاب شده و به صورت تصادفی پرسشنامه‌ها بین جوانان هر بلوک توزیع شد.

جدول ۱. پایایی متغیرهای پژوهش

متغیر	آلفای کرونباخ
احساس امنیت اجتماعی	۰/۸۵
نشاط اجتماعی	۰/۷۲
سرمایه اجتماعی	۰/۷۶

یافته‌های پژوهش

بررسی جنسیت افراد حاضر در نمونه آماری نشان می‌دهد ۵۴/۱ درصد از پاسخگویان مرد و ۴۵/۹ درصد از آن‌ها زن بوده‌اند. داده‌های مربوط به وضعیت تأهل پاسخگویان نشان داد از بین ۳۸۴ نفر، ۲۸۹ نفر (۷۵/۳ درصد) مجرد و ۹۵ نفر (۲۴/۷ درصد) متأهل بوده‌اند. داده‌های مربوط به سن افراد در سه گروه طبقه‌بندی شده است که ۱۹/۵ درصد ۱۸ تا ۲۱ سال، ۴۳/۲ درصد بین ۲۲ تا ۲۵ سال و ۳۷/۳ درصد بین ۲۶ تا ۲۹ سال سن داشتند. میزان تحصیلات افراد نمونه آماری در پنج گروه طبقه‌بندی شد که ۳/۸ درصد افراد نمونه، مدرک زیردیپلم، ۲۲/۴ درصد مدرک دیپلم، ۲۴/۳ درصد مدرک فوق‌دیپلم، ۳۶/۱ درصد مدرک لیسانس و ۱۳/۴ درصد مدرک فوق‌لیسانس و بالاتر داشتند.

قبل از آزمون فرضیه‌ها و تحلیل عاملی تأییدی، آزمون نرمال بودن داده‌ها با به‌کارگیری آزمون کلموگروف - اسمیرنوف اجرا شد، که نتایج این آزمون نشان‌دهنده نرمال بودن داده‌های پژوهش بود.

آزمون مدل‌های اندازه‌گیری

پس از جمع‌آوری اطلاعات برای مشخص کردن اینکه شاخص‌های اندازه‌گیری (متغیرهای مشاهده‌شده) تا چه اندازه برای سنجش متغیرهای پنهان قابل قبول هستند، باید ابتدا همه متغیرهای مشاهده‌شده مربوط به متغیرهای پنهان به‌طور مجزا، آزمون شوند. شاخص‌های کلی برازش برای الگوهای اندازه‌گیری با به‌کارگیری نرم‌افزار AMOS18 در جدول ۲ بیان شده است.

جدول ۲. شاخص‌های کلی برازش برای الگوهای اندازه‌گیری

متغیر	GFI	IFI	NFI	CFI	RMSEA
احساس امنیت اجتماعی	۰/۹۷۱	۰/۹۵۸	۰/۹۳۶	۰/۹۲۳	۰/۰۰۲
نشاط اجتماعی	۰/۹۳۰	۰/۹۴۳	۰/۹۴۱	۰/۹۲۵	۰/۰۰۱
سرمایه اجتماعی	۰/۹۸۲	۰/۹۲۱	۰/۹۲۶	۰/۹۷۹	۰/۰۰۴

یکی از شاخص‌های معتبر که برای برازندگی مدل به‌کار می‌رود GFI یا شاخص نیکویی برازش است. این شاخص را می‌توان مشخصه‌ای مشابه با ضریب تعیین در رگرسیون چندمتغیره در نظر گرفت. هرچه GFI به عدد یک نزدیک‌تر باشد، الگوی داده‌ها برازش بهتری دارد. همچنین، سه شاخص دیگر، IFI یا شاخص برازش افزایشی، NFI یا شاخص برازش هنجارشده و CFI یا شاخص برازش تطبیقی بین صفر و یک قرار دارند و هرچه به عدد یک نزدیک‌تر باشند، کارایی مدل بیشتر خواهد بود. شاخص ریشه دوم میانگین مربعات خطای برآورد یا RMSEA نیز یکی دیگر از شاخص‌های برازندگی مدل است که در الگوهای قابل قبول مقدار ۰/۰۸ یا کمتر دارد. برازش الگوهایی که مقادیر بالاتر از ۰/۱ دارند، ضعیف برآورد می‌شوند. همان‌طور که در جدول ۲ مشاهده می‌شود، مقدار این شاخص برای الگوی اندازه‌گیری کمتر از ۰/۰۸ است که نشان‌دهنده برازش خوب الگوها توسط داده‌ها است. در نهایت، با توجه به مطالب یادشده می‌توان نتیجه

گرفت الگوهای اندازه‌گیری (متغیرهای مشاهده‌شده) برازش خوبی دارند و به این معنا است که متغیرهای آشکار به‌خوبی می‌توانند متغیرهای پنهان را اندازه‌گیری کنند.

برازش مدل‌های اندازه‌گیری با سه معیار پایایی شاخص^۱ (ضرایب بارهای عاملی، ضرایب آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی یا CR)، روایی همگرا و روایی واگرا بررسی می‌شود. ابتدا بار عاملی گویه‌ها بررسی شد. نتایج نشان داد بار عاملی همه پرسش‌ها بیشتر از ۰/۴ است که نشان‌دهنده مناسب‌بودن این معیار است. سایر نتایج مربوط به ضرایب آلفای کرونباخ، پایایی ترکیبی و روایی همگرا در جدول ۳ بیان شده است.

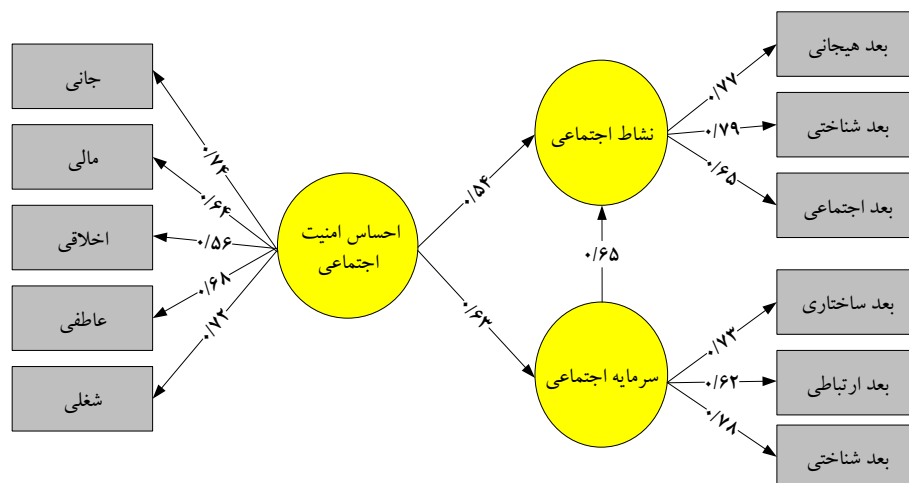
جدول ۳. برازش مدل‌های اندازه‌گیری

متغیر	ابعاد	بار عاملی > ۰/۴	آلفای کرونباخ > ۰/۷	پایایی ترکیبی > ۰/۷	AVE
احساس امنیت اجتماعی	جانی	۰/۷۴	۰/۸۱	۰/۸۶	۰/۶۳
	مالی	۰/۶۴	۰/۷۹	۰/۹۱	۰/۵۹
	اخلاقی	۰/۵۶	۰/۸۳	۰/۸۸	۰/۵۷
	عاطفی	۰/۶۸	۰/۸۹	۰/۹۴	۰/۶۴
	شغلی	۰/۷۲	۰/۷۸	۰/۸۳	۰/۷۱
نشاط اجتماعی	هیجانی	۰/۷۷	۰/۷۸	۰/۸۴	۰/۶۱
	شناختی	۰/۷۹	۰/۷۹	۰/۸۰	۰/۵۳
	اجتماعی	۰/۶۵	۰/۸۴	۰/۸۹	۰/۶۷
سرمایه اجتماعی	ساختاری	۰/۷۳	۰/۸۰	۰/۹۱	۰/۷۷
	ارتباطی	۰/۶۲	۰/۷۷	۰/۸۶	۰/۶۹
	شناختی	۰/۷۸	۰/۷۹	۰/۸۱	۰/۷۳

آزمون فرضیه‌های پژوهش

برای آزمون فرضیه‌های پژوهش، مدل‌سازی معادلات ساختاری و نرم‌افزار AMOS18 به‌کار گرفته شد.

1. Item Reliability

شکل ۲. مدل ساختاری تحقیق

شاخص‌های برازش GFI، NFI، CFI و RMSEA برای مدل ساختاری به ترتیب، برابر با ۰/۹۱۲، ۰/۹۴۱، ۰/۹۰۲ و ۰/۰۳ به دست آمد که در محدوده قابل قبول قرار دارند و مدل برازش بسیار خوبی دارد.

پس از بررسی و تأیید الگوهای اندازه‌گیری برای آزمون معناداری فرضیه‌ها دو شاخص جزئی مقدار بحرانی و P به کار گرفته شد. براساس سطح معناداری ۰/۰۵ مقدار بحرانی باید بیشتر از ۱/۹۶ باشد، مقدار پارامتر کمتر از این در الگو مهم شمرده نمی‌شود. همچنین، مقادیر کوچکتر از ۰/۰۵ برای مقدار P حاکی از تفاوت معنادار مقدار محاسبه شده برای وزن‌های رگرسیونی با مقدار صفر در سطح ۹۵ درصد اطمینان است. فرضیه‌ها به همراه ضریب رگرسیونی و مقادیر شاخص‌های جزئی مربوط به هر فرضیه در جدول ۴ بیان شده است.

جدول ۴. ضریب رگرسیونی و مقادیر شاخص‌های جزئی مربوط به فرضیه‌ها

نتیجه	P	ضریب مقدار رگرسیونی بحرانی	فرضیه
تأیید	۰/۰۰۰	۳/۶۲	۰/۸۷ احساس امنیت اجتماعی بر نشاط اجتماعی تأثیر مثبت و معنادار می‌گذارد.
تأیید	۰/۰۰۰	۳/۸۵	۰/۷۳ احساس امنیت اجتماعی بر سرمایه اجتماعی تأثیر مثبت و معنادار می‌گذارد.
تأیید	۰/۰۰۳	۲/۵۹	۰/۶۵ سرمایه اجتماعی بر نشاط اجتماعی تأثیر مثبت و معنادار می‌گذارد.

با توجه به جدول ۴ و آزمون فرضیه‌های پژوهش، در سطح اطمینان ۹۵ درصد احساس امنیت اجتماعی بر نشاط اجتماعی و سرمایه اجتماعی تأثیر مثبت و معنادار می‌گذارد. همچنین، نتایج پژوهش نشان می‌دهد سرمایه اجتماعی بر نشاط اجتماعی تأثیر مثبت و معنادار می‌گذارد.

بحث و نتیجه

پژوهش حاضر با هدف بررسی تأثیر احساس امنیت اجتماعی بر سرمایه و نشاط اجتماعی انجام گرفت. نتایج پژوهش نشان داد در سطح اطمینان ۹۵ درصد احساس امنیت اجتماعی تأثیر مثبت و معنادار بر نشاط اجتماعی جوانان شهر خرم‌آباد می‌گذارد. نتیجه این فرضیه با نتایج پژوهش‌های ابراهیمی و بنی‌فاطمه (۱۳۹۳)، غفاری و شیرعلی (۱۳۹۵) و رضادوست و فاضلی (۱۳۹۱) همسو است. به علاوه، نتایج پژوهش حاکی از آن است که در سطح اطمینان ۹۵ درصد احساس امنیت اجتماعی تأثیر مثبت و معناداری بر سرمایه اجتماعی می‌گذارد. نتیجه آزمون این فرضیه با نتایج پژوهش‌های ذاکری هامانه و همکاران (۱۳۹۱)، و نادری و همکاران (۱۳۸۹) همسو است. از طرف دیگر، نتایج پژوهش نشان می‌دهد در سطح اطمینان ۹۵ درصد سرمایه اجتماعی تأثیر مثبت و معناداری بر نشاط اجتماعی جوانان خرم‌آباد می‌گذارد. این نتیجه با نتایج پژوهش سلامتی و ابراهیم‌پور (۱۳۹۵) همخوانی دارد.

با توجه به موارد یادشده و همچنین، تأیید فرضیه‌ها و نتایج پژوهش به فرماندهی نیروی انتظامی پیشنهاد می‌شود به موضوع احساس امنیت اجتماعی توجه ویژه‌ای کنند تا زمینه بهبود نشاط اجتماعی و سرمایه اجتماعی را فراهم کنند. با توجه به نتایج آزمون فرضیه اول به‌منظور بهبود نشاط اجتماعی، پیشنهاد می‌شود با توجه به آثار مستقیم احساس امنیت اجتماعی بر نشاط اجتماعی جوانان، تلاش‌های جدی نهادهای امنیتی مانند نیروی انتظامی برای تضمین امنیت و احساس امنیت در جامعه ضروری و حیاتی به نظر می‌رسد تا از این رهگذر بتوان در مسیر افزایش میزان نشاط اجتماعی جامعه گام برداشت. همچنین، نیروی انتظامی و معاونت اجتماعی ناجا برای ارتقای نشاط اجتماعی جامعه باید برنامه‌ها و آموزش‌های خود را به سمت افزایش نشاط اجتماعی جامعه هدایت کنند. با توجه به نتیجه آزمون فرضیه دوم، به‌منظور بهبود سرمایه اجتماعی، پیشنهاد می‌شود

موضوع مهم احساس امنیت اجتماعی به‌طور ویژه مورد توجه قرار گیرد. بدین منظور می‌توان با توجه بیشتر به احساس امنیت جانی، مالی، اخلاقی، عاطفی و شغلی جوانان، زمینه‌ساز بهبود سرمایه اجتماعی شد. امروزه سرمایه اجتماعی برای دولت‌ها و حکومت‌ها مسئله‌ای شایان توجه است، بنابراین، برای بهبود و ارتقای این سرمایه ارزشمند، به سازمان نیروی انتظامی پیشنهاد می‌شود ابعاد ساختاری، ارتباطی و شناختی این سرمایه را مورد توجه بیش‌ازپیش قرار دهند. به‌منظور عملی‌کردن پیشنهاد یادشده، به سازمان نیروی انتظامی توصیه می‌شود برای ارتقای سرمایه اجتماعی در بعد ساختاری فعالیت‌های سودمند اجتماعی ترویج و سازماندهی شود. به علاوه به‌منظور ارتقای سرمایه اجتماعی در بعد ارتباطی پیشنهاد می‌شود ارتباطات و تعاملات اجتماعی در چارچوب شرع مقدس اسلام و نظام ولایت فقیه به همراه اصول جامعه‌شناختی مدیریت شود. همچنین، به سازمان نیروی انتظامی توصیه می‌شود برای ارتقای سرمایه اجتماعی در بعد شناختی در جامعه بیش‌ازپیش مشارکت داشته باشد و مانند گذشته اعتماد مردم را به خود جلب کرده و احساس تعهد خود نسبت به جامعه و مردم را مانند گذشته نمایان کند.

منابع و مأخذ

۱. ابراهیمی، نیر و بنی فاطمه، حسین (۱۳۹۳). بررسی رابطه بین میزان احساس امنیت اجتماعی و میزان نشاط اجتماعی در بین کارکنان استانداری آذربایجان شرقی. *فصلنامه مطالعات علوم اجتماعی/ایران*، سال ۱۱، شماره ۴۱، صفحات ۲۶-۱.
۲. احمدی، یعقوب و اسمعیلی، عطاء (۱۳۸۹). سنجش احساس امنیت زنان مبتنی بر عوامل چندبعدی و میان‌رشته‌ای در شهر مشهد. *مجله جامعه‌شناسی کاربردی*، سال ۲۱، شماره ۳۸، صفحات ۱۹۰-۱۶۹.
۳. آیزنک، مایکل دبلیو (۱۳۸۵). *روان‌شناسی شادی*. ترجمه مهرداد فیروزبخت و خشایار بیگی، تهران: انتشارات بدر.
۴. بشیرنژاد، میثم (۱۳۹۲). جامعه‌ای که نشاط ندارد هیچ چیز ندارد. *مدیریت ارتباطات اجتماعی: تحلیلی، آموزشی، شماره‌های ۳۴ و ۳۵*، صفحات ۶۵-۶۳.
۵. بوردیو، پیر (۱۳۸۴). *شکل‌های سرمایه، سرمایه اجتماعی، اعتماد، دموکراسی و توسعه*. به کوشش کیان تاجبخش ترجمه افشین خاکباز و حسن پویان، تهران: شیرازه.
۶. بیات، بهرام (۱۳۸۸). *جامعه‌شناسی احساس امنیت*. چاپ اول، تهران: انتشارات امیرکبیر.
۷. پورمؤذن، علی محمد (۱۳۸۳). بررسی رابطه نقش اجتماعی پلیس و احساس امنیت خانواده در شمال تهران. *فصلنامه نظم و امنیت اجتماعی*، شماره ۳، صفحات ۱۲۶-۱۰۱.
۸. تاجبخش، کیان (۱۳۸۴). *سرمایه اجتماعی (اعتماد، دموکراسی و توسعه)*. ترجمه افشین خاکباز و حسن پویان، تهران: شیرازه.
۹. تاجران، عزیزالله و کلاکی، حسن (۱۳۸۸). بررسی تأثیر عملکرد پلیس بر احساس امنیت شهروندان تهرانی. *فصلنامه مطالعات مدیریت انتظامی*، شماره ۴، صفحات ۵۸۶-۵۶۱.
۱۰. حسینی، حسین (۱۳۸۶). احساس امنیت: تأملی نظری بر پایه یافته‌های پژوهشی. *فصلنامه امنیت*، سال ۵، شماره ۴، صفحات ۵۱-۷.

۱۱. دلاور، علی (۱۳۸۴). *راهنمای آزمون اندازه‌گیری احساس امنیت ناجا*. تهران: دفتر تحقیقات کاربردی معاونت طرح و برنامه ناجا.
۱۲. ذاکری هامانه، راضیه، افشانی، سیدعلیرضا و عسکری ندوشن، عباس (۱۳۹۱). بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و میزان احساس امنیت اجتماعی در شهر یزد. *مجله جامعه‌شناسی ایران*، دوره ۱۳، شماره ۳، صفحات ۸۳-۱۱۰.
۱۳. ربانی، رسول، ربانی، علی، عابدی، محمدرضا و گنجی، محمد (۱۳۸۶). فرهنگ و شادی: رویکردی نظری و تجربی در زندگی روزمره سرپرستان خانوار در شهر اصفهان. *فصل‌نامه انجمن مطالعات فرهنگی و ارتباطات*، شماره ۸، صفحات ۷۸-۴۱.
۱۴. رضادوست، کریم و فاضلی، عبدالله (۱۳۹۱). بررسی احساس امنیت و نشاط اجتماعی در بین شهروندان استان خوزستان. *فصل‌نامه دانش انتظامی خوزستان*، دوره ۱، شماره ۲، صفحات ۶۳-۴۹.
۱۵. سفیری، خدیجه (۱۳۸۷). نقش نهادهای غیردولتی محله‌ای در تأمین امنیت اجتماعی (با تأکید بر شهر تهران). *مجله مطالعات اجتماعی ایران*، دوره ۲، شماره ۲، صفحات ۱۶۴-۱۴۳.
۱۶. غفاری، غلامرضا (۱۳۹۰). *سرمایه اجتماعی و احساس امنیت انتظامی*. تهران: انتشارات جامعه‌شناسان.
۱۷. غفاری، غلامرضا و شیرعلی، ابراهیم (۱۳۹۵). بررسی وضعیت نشاط اجتماعی در بین شهروندان و رابطه آن با احساس امنیت اجتماعی. *فصل‌نامه علمی پژوهشی مطالعات امنیت اجتماعی*، شماره ۴۵، صفحات ۵۷-۳۳.
۱۸. کتابی، محمود، گنجی، محمد، احمدی، یعقوب و معصومی، رضا (۱۳۸۳). *دین، سرمایه اجتماعی و توسعه اجتماعی و فرهنگی*. *مجله پژوهشی دانشگاه اصفهان*، شماره ۲، صفحات ۱۹۲-۱۶۲.
۱۹. کمپ، استوارت (۱۳۷۳). *روان‌شناسی اجتماعی کاربردی*. ترجمه فرهاد ماهر، مشهد: انتشارات آستان قدس رضوی.

۲۰. کامران، حسن و شعاع برآبادی، علی (۱۳۸۹). بررسی امنیت شهری در شهرهای مرزی: مطالعه موردی شهر تایباد، فصلنامه جغرافیا، دوره ۸، شماره ۲۵، صفحات ۴۶-۲۵.
۲۱. گروسی، سعیده، میرزایی، جلال و شاهرخی، احسان (۱۳۸۶). بررسی رابطه اعتماد اجتماعی و احساس امنیت. فصلنامه دانش انتظامی، سال ۹، شماره ۲، صفحات ۳۹-۲۶.
۲۲. گیدنز، آنتونی (۱۳۷۷). پیامدهای مدرنیته، ترجمه حسن ثلاثی، تهران: نشر مرکز.
۲۳. مهدی‌زاده، شراره و زارع، فاطمه (۱۳۹۲). بررسی میزان دینداری و نقش آن در شادمانی جوانان. فصلنامه مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران، دوره ۲، شماره ۳، صفحات ۴۳۸-۴۱۳.
۲۴. موسوی، سید محسن (۱۳۹۲). شادمانی؛ رویکردهای نظری و یافته‌های تجربی. تهران: انتشارات تپسا.
۲۵. نادری، حمداله، جاهد، محمدعلی و مهین‌دخت، شیرزاده (۱۳۸۹). بررسی رابطه احساس امنیت اجتماعی و سرمایه اجتماعی (مطالعه موردی شهر اردبیل). فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی، شماره ۲۱، صفحات ۸۷-۵۹.
۲۶. نبوی، سید عبدالحسین، حسین‌زاده، علی حسین و حسینی، سیده هاجر (۱۳۸۷). بررسی تأثیر پایگاه اجتماعی - اقتصادی و هویت قومی بر احساس امنیت اجتماعی. فصلنامه دانش انتظامی، دوره ۱۰، شماره ۲، صفحات ۳۸-۹.
۲۷. هزارجریبی، جعفر و صفری شالی، رضا (۱۳۹۱). آاناتومی رفاه اجتماعی. تهران: انتشارات جامعه و فرهنگ.

28. Bhandari, R. B. (2014). Social capital in disaster risk management; a case study of social capital mobilization following the 1934 Kathmandu Valley earthquake in Nepal. *Disaster Prevention and Management*, 23(4), 314 – 328.
29. Carr, A. (2004). *Positive psychology*. Hove and New York: Brunner – Routledge.
30. Di Tella, R. (2008). *Happiness and Beliefs in criminal environments*. Washington: Inter-American Development Bank.
31. Dickey, M. T. (1999). *The pursuit of happiness*. <http://www.Dickey.Org/happy.Htm>
32. Gundelach, P. & Kreiner, S. (2004). Happiness and life satisfaction in advanced European Countries. *Cross-Cultural Research*, 38, 386 -359.
33. Kim, S. (2011), *Sociological studies on happiness in cross- national contexts: effects of economic inequality and marriage*. University of Iowa: Theses and dissertations: Iowa Research Online.

34. Lindström, M. (2003). Social capital and sense of insecurity in the neighbourhood: a population-based multilevel analysis in Malmö, Sweden. *Social Science & Medicine*, 56(5), 1111-1120.
35. Myers, D. G. (2000). *The funds, friends, and faith of happy people*. American Psychologist, 55, 56-67.
36. Nahapiet, J. & Ghoshal, S. (1998). Social capital, intellectual capital, and the organizational advantage. *Academy of Management Review*, 23(2), 242-266.
37. Nasrolahi, L. & Jalilvand, M. R. (2014), Examining the influence of social capital on rural women entrepreneurship: An empirical study in Iran, *World Journal of Entrepreneurship. Management and Sustainable Development*, 10(3), 209-227.
38. Patman, R. G. (2006). *Globalization and conflict, national security in a new strategic era*. Routledge: Talor & Francis Group.
39. Seligman, E. M. (2002). Very happy people. *Psychological Science*, 13(81- 4).
40. Vvchtyty, S. (2002). *Traditional versus societal security and the role of securitization*. Toronto: Free University of Berlin and York University.
41. Webb, D. & Wills, E. (2012). *Subjective well- being and security*. London: Springer.